

Spis treści

Słowo wstępne	9
Propozycje zmian w systemie pomocy prawnej	11
Wyjaśnienie ważnych pojęć	16
Część I. Informacja o programie	23
I.1. Jak rozumiemy termin „pomoc prawna”	24
I.2. Dotychczas podjęte działania	25
I.3. Zaplanowane działania	28
I.4. Pierwsze kroki na drodze do reformy	28
I.5. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	30
Część II. Analiza dostępnych danych statystycznych	37
II.1. Wydatki wymiaru sprawiedliwości na nieopłaconą pomoc prawną	40
II.1.1. Wnioski	45
II.1.2. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	47
II.2. Liczba spraw, w których przyznawana jest pomoc prawna z urzędu	52
II.3. Wpływ spraw do sądów oraz liczba osądzonych w sprawach karnych	57
II.4. Liczba adwokatów i radców prawnych	60
II.5. Wzrost wpływu spraw a liczba adwokatów i radców prawnych	63
II.6. Dostęp do zawodów prawniczych	64
II.6.1. Dostęp do adwokatury – argumenty stron	69
II.6.2. Dostęp do zawodu radcy prawnego	73
II.6.3. Nowe regulaminy	74
II.6.4. Potrzeba zmian	75
II.7. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	79
Część III. Praktyka pomocy prawnej z urzędu w opinii adwokatów i radców prawnych	87
III.1. Obciążenie sprawami z urzędu	88
III.2. Wynagrodzenie za prowadzenie spraw z urzędu	89
III.3. Sposób wyznaczania do spraw z urzędu	90
III.4. Ocena jakości pracy w sprawach z urzędu	91
III.5. Opinie i propozycje zmian formułowane przez adwokatów i radców prawnych	92
III.5.1. Postulaty dotyczące prawa	92
III.5.2. Zarzuty dotyczące obecnej praktyki	93

III.6. Wnioski	94
III.7. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	97
Część IV. Uzyskanie pomocy prawnej – wyniki badań	107
IV.1. Informacje o osobach badanych w sądach rejonowych	109
IV.2. Wiedza klientów sądów o możliwości uzyskania pomocy prawnej z urzędu	112
IV.3. Potrzeba pomocy prawnej	115
IV.4. Wnioski	120
IV.5. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	125
Część V. Dostęp do obrony z urzędu w sprawach karnych– wybrane zagadnienia	127
V.1. Wykładnia i praktyka stosowania art. 78 § 1 k.p.k. – problem „należytego wykazania” przez oskarżonego, „że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony” ..	130
V.2. Ograniczenia w dostępie do pomocy prawnej osób pozbawionych wolności w początkowej fazie postępowania	134
V.2.1. Zatrzymanie	134
V.2.2. Tymczasowe aresztowanie	137
V.3. Zagrożenie karą pozbawienia wolności a dostęp do pomocy prawnej	139
V.4. Wnioski	143
V.5. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	146
Część VI. Dostęp do pomocy prawnej z urzędu w sprawach cywilnych i administracyjnych – wybrane zagadnienia	149
VI.1. Zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych	150
VI.2. Ustanowienie pełnomocnika z urzędu	153
VI.3. Dostęp do pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi	157
VI.4. Wnioski	162
VI.5. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	168
Część VII. Jakość pomocy prawnej i kontrola sprawowana nad korporacjami prawniczymi	175
VII.1. Opinie badanych o współpracy z ich pełnomocnikiem lub obrońcą	177
VII.2. Wiedza klientów o standardach pracy i ubezpieczeniu prawników oraz o sposobach radzenia sobie w sytuacji, gdy prawnik nie wypełnia swoich obowiązków	184
VII.3. Kontrola jakości pomocy prawnej	187
VII.3.1. Monitorowanie przez klientów czynności podejmowanych przez prawnika	187
VII.3.2. Skargi dotyczące jakości pomocy prawnej wpływające do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i reakcje organów dyscyplinarnych adwokatury	190

VII.3.3. Uprawnienia kontrolne Ministra Sprawiedliwości	192
VII.3.4. Odpowiedzialność odszkodowawcza oraz ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej prawników	194
VII.3.5. Projekt ustawy o sprawowaniu przez samorządy zawodowe pieczy nad należytym wykonywaniem zawodów zaufania publicznego i o nadzorze nad działalnością samorządów zawodowych	199
VII.4. Wnioski.....	202
VII.5. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	205
Część VIII Dodatkowe możliwości uzyskania pomocy prawnej.....	215
VIII.1. Udzielanie wskazówek, informowanie i pouczanie przez sąd	217
VIII.2. Wytaczanie powództw przez prokuratora.....	219
VIII.3. Działalność rzecznika praw obywatelskich	221
VIII.4. Rzecznicy praw konsumentów oraz organizacje konsumenckie	224
VIII.4.1. Dane o działalności rzeczników konsumentów	225
VIII.4.2. Pomoc prawna udzielana przez organizacje konsumenckie	227
VIII.5. Powiatowe centra pomocy rodzinie – pomoc prawna na podstawie ustawy o pomocy społecznej.....	229
VIII.6. Biura porad obywatelskich	230
VIII.7. Uniwersyteckie poradnie prawne	233
VIII. 8. Pomoc świadczona przez organizacje pozarządowe.....	236
VIII. 9. Inne formy pomocy prawnej.....	245
VIII. 10. Wnioski	249
VIII.11. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”	253
Część IX. Standardy i praktyka innych państw	261
IX.1. Prace Rady Europy	263
Europejski Komitet Współpracy Prawnej (CDCJ) – Plan działania w sprawie systemów pomocy prawnej	263
Zalecenie nr R (93) 1 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich co do efektywnego dostępu do prawa i sprawiedliwości dla najuboższych	273
Zalecenia co do sposobów rozwijania i wzmacniania dostępu do porad i pomocy prawnej dla zapewnienia równego i efektywnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.....	277
Wybór orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Europejskiej Komisji Praw Człowieka	280
IX.2. Prace Unii Europejskiej	284
Projekt Dyrektywy Rady na rzecz poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych	284
Memorandum wyjaśniające	284
Projekt Dyrektywy Rady.....	298

IX.3. Finansowanie systemu pomocy prawnej: perspektywa porównawcza.....	308
IX.4. Zapis z obrad „Forum pomocy prawnej”.....	320
Część X Załączniki.....	323
X.1. Program „Forum pomocy prawnej” (7–8 VI 2002 r., Sejm RP).....	323
X.2. Lista uczestników „Forum pomocy prawnej”.....	326
X.3. Program „Europejskiego forum pomocy prawnej” (5–7 XII 2002 r., Budapeszt).....	330
X.4. Informacja o badaniach empirycznych przeprowadzonych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka	333
X.4.1. Kalendarium badań, dobór próby, miejsce prowadzenia badań	333
X.4.2. Lista osób prowadzących badania.....	335
X.5. Narzędzia wykorzystane przy zbieraniu informacji.....	336
X.5.1. Kwestionariusz dla osoby niereprezentowanej przez adwokata / radcę prawnego.....	336
X.5.2. Kwestionariusz dla osoby reprezentowanej przez adwokata/radcę prawnego.....	341
X.5.3. Adwokaci – badanie opinii przedstawicieli zawodów prawniczych	349
X.5.4. Radcy prawni – badanie opinii przedstawicieli zawodów prawniczych.....	353
X.5.5. Prokuratorzy – badanie opinii przedstawicieli zawodów prawniczych.....	356
X.5.6. Kwestionariusz organizacji.....	360
X. 6. Publikacje Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka	368
X. 6. 1. Książki wydane w ramach serii <i>Raporty. Ekspertyzy. Opinie</i>	368
X. 6. 2. Książki wydane w ramach serii <i>Biblioteka Komitetu Helsińskiego w Polsce</i>	370